

(щодо скасування адвокатської монополії) (реєстр. № 1013) вимогам статей 157 і 158 Конституції України URL: https://ccu.gov.ua/sites/default/files/docs/4_v_2019_1.pdf

3. Белов Д. М., Белова М. В. Роль та місце інституту адвокатури в механізмі захисту прав і свобод людини і громадянина. *Аналітичне-порівняльне правознавство*. 2022. № 6. С. 42–48. URL <http://journal-app.uzhnu.edu.ua/article/view/273521/268905>

Остафійчук Л. А.

кандидатка юридичних наук, доцентка,
доцентка кафедри процесуального права
Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича

РОЗУМНІСТЬ АДВОКАТСЬКОГО ГОНОРАРУ

Розмір гонорару адвоката має визначатися у розумних межах і бути співмірним з характером послуг адвоката та заздалегідь відомий клієнту в повному обсязі, зазначено у п.3.4.1. Загального кодексу правил для адвокатів країн Європейського Співтовариства [1].

Ця норма відтворена у частині 3 статті 30 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність», де вказано, що «гонорар має бути розумним та враховувати витрачений адвокатом час» [2].

Згідно статті 28 Правил адвокатської етики, «адвокат має право у розумних межах визначати розмір гонорару, виходячи із власних міркувань. При встановленні розміру гонорару можуть враховуватися складність справи, кваліфікація, досвід і завантаженість адвоката та інші обставини. Погоджений адвокатом з клієнтом та/або особою, яка уклала договір в інтересах клієнта, розмір гонорару може бути змінений лише за взаємною домовленістю. В разі виникнення особливих по складності доручень клієнта або у випадку збільшення затрат часу і обсягу роботи адвоката на фактичне виконання доручення (підготовку до виконання), розмір гонорару може бути збільшено за взаємною домовленістю» [3].

«Принцип розумності адвокатського гонорару також відтворюється і в процесуальному законодавстві, що відображається в інституті розподілу судових витрат на професійну правничу допомогу», — правильно зауважують Я. О. Ковальова і О. М. Овчаренко [4, с. 609].

Сьогоднішня та невизначеність нашого майбутнього зумовлює економне витрачання будь-яких ресурсів, в тому числі це стосується й коштів клієнтів, призначених для виплати адвокатського гонорару. Цей аспект знаходить своє відображення у судових рішеннях, в яких розглянуто розподіл судових витрат.

Водночас, рівень оплати гонорару адвокату (включаючи дотримання строків оплати гонорару, а також безпосередньо розмір гонорару) може виступати лакмусом чи тестом для розуміння таких цінностей та якостей:

- рівня процвітання країни,
- сталості і стабільності судової практики,
- якості законодавства,
- якістю позовної заяви, скарги чи іншого процесуального документа, з якими адвокат звертається до суду в інтересах клієнта,
- якості адвокатських послуг в цілому.

Наприклад, підготовлений на високому професійному рівні адвокат може визначати високий розмір гонорару, тому що знає як правильно вирішити питання на користь клієнта, законні засоби і способи досягнення бажаного результату, але при цьому затратити мінімум часу на підготовку до справи чи процесуальних документів. Але ж і недосвідчений адвокат теж вправі визначати високий розмір гонорару, проте з протилежної причини: тому що на даний час не знає, як вирішити питання, але, попрацювавши над матеріалами справи, знатиме як його вирішити. І на ось цю роботу на справу такому адвокату знадобиться витратити більше часу, який теж має бути оплачений клієнтом.

У додатковій постанові від 13 лютого 2024 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного господарського суду у справі № 910/12155/22 зазначив, що, при визначенні суми відшкодування, суд має виходити з критерію реальності адвокатських витрат (встановлення їхньої дійсності та необхідності), а також критерію розумності їхнього розміру, виходячи з конкретних обставин справи та фінансового стану обох сторін (додаткова ухвала Верховного Суду у складі об'єднаної палати Касаційного господарського суду від 03.12.2021 у справі № 927/237/20, постанова Великої Палати Верховного Суду від 27.06.2018 у справі № 826/1216/16 та додаткова постанова Великої Палати Верховного Суду від 19.02.2020 у справі № 775/9215/15ц). Із урахуванням конкретних обставин, зокрема, ціни позову суд може обмежити даний розмір з огляду на розумну необхідність судових витрат для даної справи. У визначенні розумно необхідного розміру сум, які підлягають сплаті за послуги адвоката, можуть братися до уваги, зокрема: час, який міг би витратити на підготовку матеріалів кваліфікований фахівець; вартість оплати відповідних послуг адвокатів, яка склалася в країні або в регіоні; тривалість розгляду і складність справи тощо (пункт 6.52 постанови Верховного Суду у складі суддів об'єднаної палати Касаційного господарського суду від 02 лютого 2024 року у справі № 910/9714/22). А твердження «чим більш досвідчений адвокат, тим менше він має отримувати відшкодування адвокатських витрат» не відповідає принципу розумності [5].

Отже, досвід адвоката не може бути підставою для зменшення розміру гонорару і, відповідно, розміру відшкодування судових витрат на професійну правничу допомогу.

Список використаної літератури

1. Загальний кодекс правил для адвокатів країн Європейського Співтовариства від 01.10.1988 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_343#Text
2. Про адвокатуру та адвокатську діяльність: Закон України від 5 липня 2012 року № 5076-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5076-17#n249>
3. Правила адвокатської етики України, затверджені звітно-виборним з'їздом адвокатів України 9 червня 2017 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/n0001891-17#Text>
4. Ковальова Я. О., Овчаренко О. М. Гонорарна практика адвоката: актуальні питання. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2022. № 5. С. 608–611. DOI <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2022-5/146>
5. Додаткова постанова Верховного Суду від 13.02.2024 у справі № 910/12155/22. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/117074103>

Саленко О. В.

кандидатка юридичних наук, доцентка,
доцентка кафедри юстиції Навчально-наукового інституту права
Київського національного університету імені Тараса Шевченка,
національна експертка проекту АПУ «Моніторинг судових проваджень
у справах про воєнні злочини: версія 2.0»

ПРАВО НА ЗАХИСТ У СПРАВАХ ПРО ВОЄННІ ЗЛОЧИНИ КРІЗЬ ПРИЗМУ ПРАКТИКИ ЄСПЛ

Право на захист, як і право на справедливий суд, багатокомпонентне явище. Відповідно до статті 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (далі — Конвенція), складовими права на захист є: i) право на доступ до або відмову від правової допомоги на будь-якій стадії провадження; ii) право захищати себе особисто; iii) право за певних обставин обирати адвоката; iv) право на безоплатну юридичну допомогу, якщо особа не має достатньо коштів і якщо цього вимагають інтереси правосуддя; v) право на практичну й ефективну юридичну допомогу. Відповідно держава повинна комплексно забезпечувати та гарантувати право на захист, у тому числі і для воєнних злочинців. Ключовим, на що слід звернути увагу в аналізованому аспекті, є наступне.